

**AİLE ÇOCUK EĞİTİMİ İLE ÇOCUKLARDAKİ ÇEŞİTLİ
PSİKOLOJİK ŞİKAYETLER ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN TETKİKİ**

*Prof. Dr. Mücellâ ÖZTÜRK
İst. Üni. Psikoloji Bölümü*

SUMMARY

**THE ASSESSMENT OF THE RELATION BETWEEN
PARENT - CHILD EDUCATION AND THE VARIOUS
PSYCHOLOGICAL PROBLEMS IN CHILDREN**

The aim of this study, where the starting point is the examination of the existing relation between parents' child education of the psychic problems of children, is to observe the general spread of the complaints about cases who have referred to the guidance and application center of Istanbul University, Faculty of Letters, Department of Psychology, between February 89-92, with various problems. Also, through analyzing the underlying factors of these complaints, both helping in children's mental health and guiding the parents and educators are desired. In the study, 98 female and 122 male, adding up to 220, subjects are considered and their psychosocial status are observed in three different age groups of 2-12, 13-19 and, 20 and above years. Taking into account the symptomatic analysis of the subjects, it is seen that school inachievement is at the highest rate in the whole group. The following groups of school inachievement rate are those who refer for general control and those with neurotic complaints respectively. Our observations are directed towards these groups, because of their serious weights within the whole group. All subjects are examined in terms of intelligence, personalty and organisity within their age groups. The content of their psychosocial status and complaints are gathered from an information form, of 18

questions. Parent' child rearing styles are inquired by PARI test. "t" test and "X²" are used for intergroup comparisons. Results show that it is the deficiencies in parents' education forming the primary environment of children in whom can we see psychic deviations. Also, according to the results, it is the teachers. TV and social ups and downs that forms the basis of secondary environment. As a conclusion in light of the results, some advice to the parents and the other educators are given in order for then to rear, to educate more healthy children.

ÖZET:

Ailenin çocuk eğitimi ile çocukların psikişik şikayetleri arasında bir ilişkinin varlığının araştırılması problemi ile yola çıkılan çalışmanın amacı, çeşitli problemlerle İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümüne bağlı, Psikolojik Danışmanlık ve Uygulama Merkezine Şubat 1989-Şubat 1992 yılları arasında başvuran çoğu çocuk olan vak'aların şikayetlerinin dağılımını görmek ve bunların ardındaki faktörleri araştırıp, onların ruh sağlığına yardımcı olabilmek, ebeveyn ve eğitimcilere yol göstermektir. Araştırmada 98 kadın ve 122 erkek olmak üzere 220 vak'a ele alınmış ve deneklerin psikososyal durumları 2-12, 13-19 ve 20'den yukarı olmak üzere 3 ayrı yaş grubu halinde incelenmiştir. Deneklerin semptomatik analizine gidildiğinde, tüm grupta okul başarısızlığının en yüksek oranda olduğu görülmüştür. Bunu genel tetkik için gelenler ve nörotik eğilimliler grubu izlemektedir. Grup içindeki ağırlıkları nedeniyle, incelemelerimiz bu gruplar istikametine yöneltilmiştir. Tüm dernekler, yaş dilimlerine bağlı olarak, zekâ, şahsiyet ve organizite yönünden incelenmiştir. Psikososyal yönleri ve şikayetlerinin içeriği ise 18 sorudan oluşan anemnez formu ile saptanmıştır. Ebeveynin çocuk yetiştirme tarzı da PARI testi ile araştırılmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalar "t" testi ve "x²" ile yapılmıştır. Bulgular, çocuklarda görülen psikişik şikayetlerin ardındaki yakın çevre olarak, ebeveynin eğitimindeki eksiklikleri göstermektedir. Uzak çevre olarak ise, öğretmenin, TV'nin ve sosyal dalgalanmaların olumsuz etkisini aksettirmektedir. Sonuç olarak, araştırma bulgularının ışığında, ebeveyn ve tüm eğitimcilere daha sağlıklı çocuklar yetiştirmeleri amacıyla bazı mesajlar verilmektedir.

GİRİŞ

Zamana, yaşanan devreye ve çevresel etkenlere göre, kişilerin yaşam biçimlerinde, değer hükümlerinde, bu arada aile içi iletişimde, çocuk yetiştirme tu-

tunumda bazı değişiklikler olmaktadır. Bu değişimler, özellikle psöşik şikâyetleri kalitatif ve kantitatif yönden fazlası ile etkilemektedir. DSM I'den sonra II'nin, II'den sonra III'ün çıkışı ve DSM IV'ün de yakında çıkacağı, bu zorunluğun bir sonucudur.

Ailenin çocuk eğitimi ile, çocukların psöşik şikâyetleri ve bu şikâyetlerin çeşidi arasındaki bir ilişkinin varlığının araştırılması probleminden hareket edilen bu çalışmanın amacı ise, çeşitli problemlerle İst. Üniv. Edeb. Fak. Psikoloji Bölümü'ne bağlı Psikolojik Danışmanlık ve Uygulama Merkezi'nin Şubat 1989-Şubat 1992 yılları arasında başvuran çoğu çocuk olan vakaların şikâyetlerinin dağılımını görmek ve bunların ardındaki faktörleri araştırıp, onların ruh sağlığına yardımcı olabilmek, ebeveyn ve eğitimcilere yol göstermektir.

YÖNTEM

DENEKLER:

Psikolojik Danışmanlık ve Uygulama Merkezi'ne müracaat eden ve tarımdan incelenen 98 kız, 122 erkek 220 vak'a, araştırmada denek olarak ele alındı. Vak'alar semptomlarına göre gruplandırılarak, çeşitli açılardan incelendi. Deneklerin yaşı ve cinsiyete göre dağılımı Tablo I'de görölmektedir. Tablo II'de deneklerin eğitim düzeyi, Tablo III'de geldikleri semtler, Tablo IV de referans kaynağı, Tablo V'de ise deneklerin seans sayısı dağılımı verilmiştir. Tablo VI'daki deneklerin semptomlarına göre dağılımına göz attığımızda, okul başarısızlığı grubunun %29 oranla diğerlerinden daha fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu nedenle, bu gruba daha detaylı olarak eğilmek istedik. Tablo VII de, okul başarısızlığı grubunun yaşı ve cinsiyete göre dağılımı, Tablo VIIIa ve b'de ise başarısızlık nedenleri verilmiştir. Tablo IX, X, ve XI, XII'de okul başarısızlığı grubu deneklerin snası ile kardeş sayısı, ebeveynin yaşı durumu, eğitim durumu ve mesleki dağılımı görölmektedir. Bazı okul başarısızlığı vak'aların konuşma düzensizliği ve enuresis gösterdiği gözlendiği için, bu iki grup içinde okul başarısızlığının dağılımını görebilmek amacı ile Tablo XIII hazırlandı. Her iki grupta da okul başarısızlığının % 37.5 olduğu bulunmuştur.

TESTLER

Merkezimize çeşitli şikâyetlerle başvuran ve tam tetkike alman vakalarımıza, yaşı ve seviyelerine bağlı olarak şahsiyet, zekâ, organisme ve resim çizme testlerinden oluşan bir test bataryası uygulandı. Hazırlanan bir anket ile de deneklerimizin öz geçmişleri, şikâyetleri, psikososyal durumu hakkında bilgi edi-

nildi. 18 sorudan oluşan bu anketin yanı sıra, uygulanan testler şunlardır: Düss Psikoanalitik Hikâyeler Testi, KTSA Şahsiyet Testi, Rorschach, KIT, Cattell, 2A, ve 2B testleri, KVT dikkat testi, Bender Gestalt Görsel Motor Algı Testi, Benton Testi, Resim Çiz Testi olarak, aile bireyleri ile ilgili, yuva veya okul ile ilgili ve doğa ile ilgili resim çizdirildi. Çocukların annelerine ise, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) verildi. Çalışmalar sırasında, babalardan da bu formu doldurma talebi gelince, babalarda bazı soruları kendilerine göre yorumlayarak formu doldurdular. Böylece, babaların da çocuk eğitimi ile ilgili tutumlarına yaklaşım olanağı oldu.

İŞLEM :

Testler, deneklere 2 veya 3 seansta bireysel olarak uygulanmıştır. Testlerin değerlendirilmesi entegre bulgular olarak ele alındığı gibi, gözlemler istikametinde testlerin gerekli itemleri de tek tek incelenmiştir. Bireysel Tablolardan grup Tablolara geçilerek, bulgular yüzdeler halinde gösterilmiştir.

İstatistik tetkiklerde, tüm gruplar içinde en ağırlıklı olan okul başarısızlığı ve nörotik eğilim grubu çeşitli yönlerden ele alınmış ve yine belirli bir problem ile değil, genel tetkik için gelen ve tüm grup içinde ağırlığı yüksek olan grup, normal grup olarak ele alınıp nörotik eğilimli çocuklar grubu ile karşılaştırmalar yapılmıştır.

Çocukların çizdikleri resimlerin içeriği yönünden normal çocuklarla, nörotik eğilimli çocuklar, t testi ile karşılaştırılırken, çocuklardaki çeşitli semptomların oluşturduğu gruplaşmalarla, aile çocuk eğitimi arasındaki etkileşim χ^2 testi ile araştırılmıştır.

BULGULAR

ANKET BULGULARI:

Annelerin anketteki sorulara verdiği cevaplar, denekler bölümünde gösterilmiştir. Bunlardan, çoğunun şikâyeti ile ilgili kısım, çeşitli tikler ve korkular vb. Tablo XIVa, b'de yüzdeler halinde verilmiştir.

ŞAHSIYET TESTLERİ BULGULARI:

Kız ve erkek çocuklar bazı ortak özellikler göstermelerine rağmen, farklı şahsiyet görünümü verdiler. Tablo XV'de 5-12 yaş grubu, 13-19 yaş grubu ve araştırmamızda bir farklılık gösteren parçalanmış aile çocuklarının şahsiyet bulguları görülmektedir.

5-12 yaş grubu çocukların şahsiyet yapılarını incelerken, Düss Şahsiyet testlerinden özellikle 5 no'lu itemi olan Korku Hikâyesi, 8 no'lu Anne veya Baba ile Gezinti Hikâyesi ve 9 no'lu Havadis Hikâyesine verilen cevapların, anneler tarafından ankette belirtilen şikâyetler (Tablo XIV) doğrultusunda bazı açıklıklar getirdiği ve testin bu itemleri ile çocukların korku, endişe, istek ve ihtiyaçlarını aksettirebildikleri belirgindi. Korku hikâyesine verilen cevaplar, çocukların korku dünyasının içeriğini yansıtıyordu (Tablo XVI). Anne veya baba ile gezinti iteminde, çocuğun anne veya babaya tutumunu görebilmek için test, çocuk anne ile daha soma da baba ile gezmeye gitti şeklinde verildi. Ve çocuğa, döndüklerinde annenin veya babanın yüzünün her zamanki gibi olmadığı görüldü, niçin? sorusu soruldu. Çocukların verdikleri cevaplar, yüzdeler halinde Tablo XVII de verilmiştir. Tablo XVIII'de ise, Havadis Hikâyesine verilen cevaplar 3 grup halinde gösterilmektedir.

ZEKA BULGULARI:

Başarısız gruptaki çocukların durumları, Tablo VIIIa'da belirtilmiştir. % 79 normal zekâ, %16 düşük, % 5 ise yüksek zekâyâ sahipti. Diğer gruplardaki çocuklarda belirgin zekâ farklılığı görülmedi.

GÖRSEL MOTOR ALGI TESTİ:

Görsel Motor Algı testi bulguları, çocukların zekâ yaşma paralel bir görünüm göstermiştir. Sadece epilepsi grubundaki hata puanının kantite ve kalite yönünden oluşturduğu patern (örüntü) diğerlerinden farklı idi.

KVT DİKKAT TESTİ:

Bu testin bireysel profilinden yararlanarak, okul başarısızlığı olan çocukların ve yavaş öğrenen çocukların eğitimine yol gösterildi.

RESİM ÇİZİM TESTLERİ:

Tik ve korkular gibi şikâyetleri olan nörotik eğilimli çocuklarla, genel kontrol için gelen, görünürde problemi olmayan çocuklar, yaş ve zekâ yönünden eşitleştirildikten sonra, 3 ayrı zekâ grubu halinde, resim çizimlerindeki hareket çizim sayısı ve detaylı çizim sayısı yüzdeleri yönünden ele alınmış ve bulgular Tablo XIX'da gösterilmiştir. İki tip çizim yönünden karşılaştırmalar "t" testi ile yapılmıştır.

AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ (PARI) BULGULARI:

Tablo XX'de başarısız grup çocukların ebeveynlerinin aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutum ölçeği ortalama değerleri beş boyut olarak verilmiştir. Tablo XXI'de ise, çeşitli şikayetlerle danışmanlık merkezimize gelen çocuklar aile tutum ölçeği bulgularında, en aşırı ve ağırlıklı olan boyuta göre gruplandırılıp, ilgili boyut ağırlıklı eğitim ile, çocukların şikâyetleri veya semptomatik tanısı arasındaki ilişki x^2 ile araştırılmıştır. XXII no'lu Tabloda ise, tik ve korkular ile belirgin 2 boyut ağırlıklı çocuk eğitimi gösteren ailelerin tutumu arasındaki x^2 ile incelenmiştir.

SONUÇLAR VE TARTIŞMALAR

Araştırmamızda, Şubat 1989-Şubat 1992 yılları arasında İst. Üniv. Edeb. Fak. Psikoloji Bölümü Psikolojik Danışmanlık ve Uygulama Merkezine çeşitli şikâyetlerle gelen değişik yaş gruplarındaki 98 kız ve 122 Erkek olmak üzere 220 vak'a ele alınıp, şikâyetleri doğrultusunda incelendi. Vak aların 129'u 2-12, 41'i 13-19, 50'si ise 20 yaşın üstünde idi. İlk okul öğrencisi grubu %38 ile grupta ağırlığım koyarken, okul öncesi grubu %22 ile onu izliyordu. Deneklerin %27'si Kadıköy, Bostancı; %25'i Bakırköy-Yeşilköy semtlerinden gelmişti. Bu semtlerdeki yığılmanın nedeni, danışanların müesseseyi çevresindeki kişilere de tavsiye etmesi idi. Zaten %40'ı birbirlerinin tavsiyesi ile gelmişlerdi. Deneklerle ilgilenmemizde %54 ile 3 seans başta gelmektedir.

Denek grubumuzu semptomlara göre gruplandırdığımızda, "Okul Başarısızlığı" %29 ile dikkati çekmektedir. Toplumumuzun psikolojik danışmanlığa sıcak yaklaşımı olarak gördüğümüz "Genel Tetkik" grubunun %25 oranla ikinci sırada oluşu, halkımızın bu tip müesseselerin varlığının ve fonksiyonunun bilincinde olmaya başladığım kanımca işaret etmektedir. "Nörotik Eğilimler" ise, %10 ile üçüncü sıradadır. Bu dağılımın ışığında istatistik işlemlerimizi, Okul Başarısızlığı konusuna ve daha ziyade, çeşitli korkular ve tiklerle seyreden Nörotik Eğilimli çocuklara kaydırdık.

Okul başarısızlığının yaşlara göre dağılımını ele aldığımızda, 8 yaşın önceliğini bulduk (%19). Bunu, %16 ile 7 yaş izlemektedir. Cinsiyet yönünden baktığımızda, kızlarda 8-10 yaş erkeklerde 7-8 yaş arası başarısızlık daha fazla görülmektedir.

7-11 yaş çocuk gelişiminde son çocukluk olarak ele alındığına göre ve bu devrede somut işlemlere geçiş aşamaları bulunduğuna göre, çocuk bu aşamaların sancısını yaşarken, bazı dış etkenler de oluştuğunda, başarısızlıklar ortaya çıkabilmektedir. Bu "başka etkenler" yönünden başarısız çocuklara yaklaştığımızda, araştırmamız verilerine göre, dört tip gruplaşma ile karşılaşıldı. Birincisi hudut zekâ veya yüksek zekâ ile zekâ sorunu %21 oranda etkilidir. Deneklerimizin %16'sı hudut zekâ düzeyinde idi. Deneklerimizin % 5'i ise, yüksek zekâ olmasına rağmen başarısızdı. Eğitimin, onların zekâ düzeyine hitap edencesine olmaması, özel eğitim eksikliği bu çocuklarımızı başarısızlığa itmişti. İkinci faktör ise, göz sorunları idi. Grubun %9'unu oluşturan bu çocukların göz ile ilgili problemleri rahatlıkla gözden kaçabiliyor. Deneklerin % 6'sında görülen gözlük ihtiyacı giderildiğinde, zaman içinde başarılarının arttığı izlenmiştir. %3'lük renkleri aynt edememe ise, ailenin ve öğretmenin tutumlarının ayarlanması, çocuğa destek olmaları ve göz doktorunun kontrolü altına girmeleri ile kısmen düzeltilmiştir. En azından çocuğun üzerinden bazı psişik ağırlıklar kaldırılmıştır.

Üçüncü olarak %9 oran ile organik sorunlarda epilepsi başta gelmekteydi. Gerek epileptik ataklar, gerekse tedavinin yan etkileri, çocukların kognitif fonksiyonlarında etkili oluyordu.

Dördüncü olarak, başarısızlığın nedenlerinin başında %61 ile duygusal sorunların geldiğini saptadık. Bunlar da altı alt grupta toplanabilmektedir. Ağırlık sırasına göre eğitim sorunu, ailede sorun, okulda sorun, konuşma düzensizliği, psikik travma ve enuresis idi.

Psikolojik tetkik sonuçlarımıza göre, eğitim sorununun başında, tüm çocuklarda, özellikle erkek çocuklarda baba ilgisizliği bulunmaktadır. Bu sorunda ikinci derece etkili olan husus ise, aşırı baskı veya aşırı ihtimamdır.

Aile sorunlarında, aile içi iletişimsizlik, maddi sorunlar ve çocuk eğitiminde geniş ailenin rolü önem kazanmaktadır.

Okulda sorun öğretmenden kaynaklanmakta, ayrıca, bir ölçüde çocuğun anneye aşırı bağımlılığı nedeni ile okula uyum sağlayamaması da, indirekt olarak etkili olmaktadır.

Konuşma düzensizliği ve enuresis'de ise, daha ziyade kalıtsal ve gelişime bağlı faktörler zemin oluşturmakta ve genellikle bir psikik travma bu zemin üzerinde konuşma düzensizliği veya enuresis olayının oluşmasına neden olmaktadır. Zaten bu tip vakalara konuşma düzensizliği yönünden yaklaşıldığında, bu çocukların sadece %37.5'unda okul başarısızlığı görülmüştür.

Denek grubumuzun önemli bir bölümünü de, nörotik eğilimli çocuklar (N=24) oluşturuyordu. Bu gruptaki çocukların genellikle başarı düzeylerinin normal olduğu görüldü. Bu çocuklardaki belirgin şikâyetler tikler ve korkulardı. Her iki cins çocukta da tikler arasında en çok tekrarlananı parmak emme olayı idi. Bu tip tik yüzde olarak kız çocuklarda daha fazla idi. İkinci derecede olan tik, kızlarda tırnak eti yeme ve bedenini çeşitli yerleri ile oynamak iken, erkek çocuklarda ise, saç koparma ve dil ağız oynatma idi. Diğer şikâyetlerin başında korkular, aşırı hareketlilik, isyankârlık ve kısmen de olsa hırsızlık geliyordu. Erkek çocuklarda aşırı hareketlilik, korkulardan önce geliyordu. Kız çocuklarda ise korkular başta ve bunu bir ölçüde davranış bozukluğuna ulaşmayacak ölçüde hırsızlık izliyordu. Konuya bir tarafta korkular ve tik, diğer tarafta hırsızlık davranışı açısından bakıldığında, korkuları olan çocuklarda hırsızlık olayı, alışkanlık haline gelmemiş, sadece bir iki olay olarak, o da muhtemelen ilgisini beklediği belirli kişiden olmak üzere, iken, tikleri olan çocuklarda hırsızlık davranışına hiç rastlanmamıştır. Bu genellemeler annelerin anamnez sonuçlarında verdikleri cevaplara göre yapıldı.

Okul başarısızlığı olan çocuklarda, psikosomatik grup, nörotik eğilim, depresif eğilim, davranış bozuklukları, enuresis, enkoprises, konuşma bozukluğu olan diğer çocuklarımızın da şahsiyet testi bulguları oldukça birbirine yakın çıktı. Sanki dert kaynağı aynı, fakat çocukların bedensel ve ruhî ifadeleri farklı idi. Sadece cinsiyet yönünden sayısal bazı farklılaşmalar görüldü.

Erkek çocukların %90'ında "babadan ilgi eksikliği" hâkim iken, kız çocuklarımız % 90 ile anneye aşırı bağımlı idi. Erkek çocuklarda anneye aşırı bağımlılık %60 idi. Bu durum, çocuk eğitiminde babaların fazla katkıda bulunmadığını ve bundan da en zararlı olarak erkek çocukların çıktığını göstermektedir. Bu çocuklar şahsiyet gelişim evrelerinde, kimlik arama evrelerinde özdeşleştirme objesi olarak babadan çok anneyi bulmaktadır. Bunun da, erkek çocuğun gelişimini ileriki yaşamı açısından ne denli olumsuz etkileyeceği aşîkârdır. Nitekim erkek çocuk, incelemeye aldığımız yaş evresinde içe dönük, güvensiz, agresif davranışlarıyla, adeta bu duruma isyan etmektedir.

Kız çocuk ise, her ne kadar %33'lük bir isyan tablosu içinde bulunuyorsa da, anneye aşırı bağımlı ve gerek ebeveyninden, gerekse toplumdan gelen aşırı baskı, onun anneye aşırı bağımlılıktan kurtulmasını, şahsiyetini daha rahat geliştirmesini engellemektedir. Dolayısıyla bu çocuklarımız, çeşitli semptomlarla danışma merkezlerimize gelmektedir. Bu tip bir eğitim ve bu tip semptomlar içinde

çocuklarımızın yaşları ilerledikçe, ergenlik çağına has özellikleri çok daha yoğun olarak yaşama olasılığı yüksek olacaktır.

13-19 yaş grubu deneklerimizde, Erik Erikson'un belirttiği gibi, bir kimlik arayışı içinde olan ergenlik paterni kendini gösterdi. Güvensizlik, alınganlık, aşırı duygusallık, korku, öfke ve kıskançlığın hâkim olduğu çelişkili haller, yalnızlık hissi, sinirlilik gibi çeşitli duygusal haller, Piaget'in belirttiği gibi, 12 yaşını aşan çocuklarda bazı mantık yürütme ve tartışma ortamı yaratma hamleleri, seanslar sırasında da izlendi. Bulgular, cinsiyet yönünden ayırt edilemeyecek ölçüde ortak bir özellik gösterdi.

Parçalanmış aile çocuklarında da şu özellikler saptandı: Güvensiz (kendisine, çevreye), emniyet ihtiyacında tatminsizlik, suçluluk hissi ve yalnızlık hissi idi.

Çocuklarımızın korkularının neler olduğuna bakıp ve kaynağını da görebilsek, onlara daha fazla yardımcı olabiliriz düşüncesinden yola çıkarak, Düş masallarının korku hikâyesi iteminin analizini yaptığımızda, yaş ilerledikçe korkunun, soyuttan somuta doğru gittiğini gördük. Genellikle okul öncesi dönemde soyut korkular, okul evresindeki çocuklarda somut korkular hakim idi. Fakat kesin bir ayırım da yoktu. 4 yaşındaki bir çocuk hayalet, öcü gibi şeylerden korktuğu gibi, değil ilkokul orta ve lise öğrencilerinde, hattâ üniversite öğrencisinde bile böyle korkular olduğunu saptadık. Hattâ bu yüzden psikik dengesi bozulan, teşekkür getiren öğrencinin sınıfta kalacak düzeye indiğini gördük. Konu izlenip araştırıldığında, bu tip duygusal sapmaların altında TV'deki korku filmlerinin etkili olduğu anlaşılmıştır. (Canavar, hayalet, kötü ruh, cadı, vampir, vahşi yaratıklar). Kanımızca, TV'deki filmlere yanlış özdeşleştirmeler, onları çeşitli bunalımlara götürüyordu. (Örneğin, "o dizideki ruh benim içime girdi. Yazılı da boşver yazma diyor. Bildiğim halde cevabı yazmıyordum" diyen liseli öğrenci)

Okul çağında olmaması gereken diğer korku tipi de, şeytan ve cehennemde yanma korkusu idi. Buna da, sosyal yaşammızdaki bazı dalgalanmaların neden olduğunu düşünüyoruz.

Somut korkular içinde polis, hırsız, bomba gibi korkuların yanısıra, bazı olaylar da çocuklarımızı etkilemektedir. Dayak, azar, yakının ölümü endişesi gibi.

Düş testinin diğer bir itemi de, çocuğun anne ve babası ile ilgili endişelerini dile getirmektir. Şöyle ki, çocuk annesinin yüzündeki ifadeden, ev işinden bıktığını birinci plânda düşünüyor. Babasının yüzündeki ifadeden ise, birinci

plânda geç geldikleri için kızabileceği ve iş yerinde sorun çıkmış, kovulmuş vb. gibi durumları düşünebiliyor.

Düss testinin havadis hikâyesinde ise, çocuk, annesinin kendisine yaklaşım tarzını aksettirirken, kendi isteklerini de dile getirmekte idi. Çocuğa göre, anne ona bazı görevlerini hatırlatan kişidir. Örneğin %25 oranla ders çalış ve %10 oranla yemeğini ye gibi. Çocuğun aileden beklentilerinin başında gezme ve hediye gelmektedir (%20). "Babanın sürprizi var" düşüncesi ise %14 oranda da olsa, babaların kendileri ile daha fazla ilgilenmesi isteğini kanımızca aksettirmektedir.

Düss testinin sadece bu 3 itemi bile, bazı problemlerle danışma merkezimize gelen çocuklardan ebeveynlerine ve eğitimcilerle bazı mesajlar ulaştırmakta, adeta bizi anlayın, gerekli şekilde yönlendirin, kendi problemlerinizi bizim gelişimimizi engellememeye çalışın demektirler.

Resim çiz testlerinde de, çocuklar iç dünyalarını çok iyi projekte edebilmektedirler. Bu test, çocuğun sadece şahsiyeti değil, zekası yönünden ve ikisi arasındaki bütünlük yönünden de bazı fikirler verebilmektedir. Bu nedenle çocukların zekâ düzeylerine göre bu çizimleri incelemek istedik. Ve çizimlerdeki hareket çizimi ile detay çizimini kriter olarak aldık. Genel tetkik için gelmiş çocuklardan 24 çocukla ayrı zekâ grupları oluşturup, belirgin bir problemi olmayan bu çocukları normal grup olarak ele alıp, yaş, zekâ ve sayı olarak eşitleştirirken, nörotik eğilimli çocukları da zekâlarına göre gruplandırarak, iki grubu çizimleri açısından karşılaştırdık. (Aile, okul, doğa çizimi.) Gördük ki gerek hareket çizimler, gerekse detay çizimler nörotik eğilimli çocuk grubunda daha az. Zekâ seviyesi yükseldikçe her iki grupta da bu iki çizim özelliği artmaktadır. Burada gruplar arası t testi karşılaştırmaları, hudut zekâ grubu ile yüksek zekâ grubu arasında normal grubun aile resmi çiziminde, hareketli resim kriterinde istatistik anlamlılığa ulaşacak ölçüde zekâsı yüksek grup lehine bir farklılık göstermiştir ($p < .05$). Demek ki, normal çocuğun zekâsı ileri oldukça, iç dünyası daha hareketli olabilmektedir. Nörotik çocuklarda ise, aile içi problemler olduğunda zekâ yüksek olsa da, iç dünyadaki hareketlilik olamamaktadır. Adeta iç dünyası da gerekli hareketi sağlayamayacak ölçüde daralmıştır

Okul resmi çiziminde her iki gruptaki farklılıklar istatistiksel anlamlılığa ulaşmamıştır. Bu da, çocuklarımızın okullarda istedikleri gibi kendilerini ifade edemediklerini, dış dünyadaki kısıtlamaların, kaidelerin iç dünyalarına da yansıdığını gösterir kanısındayız.

Doğa resmi çiziminde, çocukların projeksiyonlarının daha rahat olduğu izlendi. Ayrıca nörotik çocuk grubunda daha az olmasına rağmen, tüm gruplarda yine de zekâya bağlı olarak hareket çizimi ve detay çizimlerinde artım saptandı. (Doğa resmi, hareket çizim, normal grup, ($p < .01$), nörotik grup ($p < .01$)). Doğa resmi detay çizimi, normal grup ($p < .001$), nörotik grup ($p < .001$), nörotik grubun diğerlerinden farklı olarak, doğa resmi detay çiziminde, normal zekâ grubu ile yüksek zekâ grubu arasında ($p < .05$ e ulaşan) anlamlılık göstermesi, nörotik çocuklarımızın zekâ düzeyleri yükseldikçe problemlerini aşma gücünün daha fazla olabileceğini işaret etmektedir kanısındayız.

Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının ortalama değerlerine baktığımızda, şöyle bir patern ile karşılaşıldı: 1) Aşırı koruyucu anne, 2) Yeterli disiplin veremeyen anne. Bu iki faktör, annelerin çocuklarını yeterince yönlendirmediklerini, sadece koruduklarını işaret ediyor. 3) Çocuğu ile yeterince arkadaş olamayan anne, dolayısıyla, çocuk evde adeta yabancılaşmaktadır. 4) Ev kadınlığı rolünde ezilen anne, dolayısıyla çocuk bakımı da ev kadınlığı rolünün içinde olduğuna göre, anne bu bunalımını da çocuğuna aksettirmektedir. Bu bulgu, Düss testindeki itemde, çocuğun verdiği "anne ev işinden bıkmış" cevabını da teyit etmektedir.

Babanın çocuk yetiştirme profiline baktığımızda, babaların çocukları ile yeterince ilgilenmediğini hemen hemen testin bütün itemlerinde görmekteyiz. Bu bulgu, bir kere daha erkek çocuk ve baba ilgisizliğini, çocuğun özdeşleştirme eksikliğini, dolayısıyla bu boşlukta anneye aşırı bağlanma durumunu, kız çocukların ise ebeveynin her ikisinde de erkek çocuktan daha baskın bir eğitim altında olduğunu göstermektedir.

Aile tutum ölçeği profilindeki 5 boyuttan en fazla ağırlıkta olan boyuta göre, denek gruplarını ele alınıp χ^2 ile karşılaştırmalar yapıldığında, istatistiksel anlamlılığa ulaşan ilişkilere göre şöyle bir durum ortaya çıktı:

1) Çocuk eğitim tarzı ile çocuklarda oluşan semptomlar arasında $p < .001$ düzeyinde anlamlı bir ilişki var. ($\chi^2 = 57.58$)

2) Annelerin ev kadınlığı rolünde ezilme ve ebeveynin çocuk eğitiminde tutarsızlığı, Nörotik Eğilimlere neden oluyor.

3) Annenin ev kadınlığı rolünü âdeta reddetmesi, çocukta depresif eğilim oluşturuyor ve yine kısmen de olsa konuşma bozukluğuna neden olabiliyor.

4) Ebeveynin çocuk eğitiminde tutarsız ve özellikle aşırı baskın olması, davranış bozukluklarına neden olabiliyor.

5) Çocuk ile arkadaş olamama, psikosomatik hastalıklara neden olabildiği gibi, okul başarısını da fazlası ile etkiliyor.

6) Aşırı koruyucu annelik, enuresis ve enkopresis'e neden olabiliyor.

7) Okul başarısızlığında ise, en baskın faktörün "arkadaş olamama" olduğu görülmüştür.

Aile çocuk yetiştirme testinde, tekli boyut kutuplaşmalarından başka, ikili boyut kutuplaşmaları da dikkati çekti. Şöyleki, 1. Aşırı koruyucu olan ve az disiplin veren anne, 2. Aşırı koruyucu olan ve fazla disiplinli veren anne, 3. Çocuğu ile yeterince arkadaş olamayan ve ev kadınlığı reddetme meylinde olan anne.

Bu defa x^2 ile bu 3 tip ailenin çocuklardaki tik ve korkular incelendi. İstatistiksel anlamlılığa ulaşan bir ilişki saptandı ($x^2 = 10.84, 05 > p > .02$). Bu yüksek anlamlılığa en fazla ağırlığını koyan ise, üçüncü tip kutuplaşma eğitim idi. Yani "çocuğu ile yeterince arkadaş olmama ve ev kadınlığı rolünü reddetme" meylinde olan anne grubu idi. Bu bulgu bize, annelerin aile içindeki psikik durumları hakkında bazı mesajlar veriyor kanısındayız. Anneler ev işi ve dolayısıyla onun bir parçası olan çocuk yetiştirme mesuliyeti altında bunalmış durumdadırlar. Dolayısıyla, çocuklara psikik yardım verme yanısıra, annelere de psikolojik destek vermek gerekiyor ve yine babalara da çocuk eğitimine ve dolayısıyla annelere destek olmaları öneriliyor. Kendi iş dünyalarının yanısıra bu tip mesuliyetlerinin de olduğunun hatırlatılması gerekiyor kanısındayız ki, geleceğe dönük çok daha sağlıklı çocuklarımız yetişsin.

Çocuklarımızın problemlerinde muhakkak ki kalıtım, eğitim, biyoşimik durum ve yakın çevre yanısıra, uzak çevre de etkili olmaktadır. Ama ilk eğitim doğal olarak yakın çevre, yani ebeveynlerden geliyor. Öyle ise bu bulgular ışığında ebeveynlere bazı mesajlar iletebiliriz.

1) Aşırı koruyucu ebeveyn olmamalı. Çocuğun yaşma göre mesuliyetler verilmeli ki, kendine güveni artsın. Aşırı ihtimam, özellikle tek ve geç olan çocukları tembelleğe, yalancılığa, özgür olamamaktan kaynaklanan negativizme itmektedir.

2) Çocuğa karşı anne ve baba rolünün yerine getirilmesinin yanısıra, arkadaş rolü de ihmal edilmemelidir. Böylece çocuk, aile içinde yalnızlığa itilmek-

ten, anlaşılammaktan ve ie kapanmaktan kurtulacak ve ebeveynine olduğu kadar çevreye de güveni artacak, dolayısıyla temel ihtiyaçlarından olan emniyet ihtiyacı tatmin olacaktır.

3) Anneler ev kadınlığı rolündeki yorgunluklarını, kendi yöntemleri ile olanakları ile azaltmalı veya bu konuda danışma merkezlerinden destek almalılar. Bu tip sorunlarını çocuklarına yansıtmamalılar, en azından transfer etmemeye alışmaladırlar. Aynı husus babalar için de iş tatminsizliği aısındanır. Aksi halde çocuklar, kendilerinden bıkdığı ve istenmediğı hissine kapılıyorlar ve bazı davranış bozuklukları bu hislerin yoğunlaşmasından oluşabilmektedir. Çocukların kendilerini evde ayrı bir varlık olarak görmelerine olanak verilmemelidir. Bunun da en kolay yolu, büyükler ve çocuklar ikili kavramını, ev atmosferinde fazla barındırmamaktır.

4) ocuk eğitimi dahil, anne ve baba arasında çeşitli görüş açıları olabilir-se de, ocuk eğitimi yönünden, eşlerin bir tutarlık içinde olmaları gerekmektedir. Kısaca, eşler arası görüş farkları elden geldiğince ocuk eğitimine aksettirilmemelidir.

5) ocuk eğitiminde disiplin muhakkak ki önemli. Fakat aşırı disiplin kadar, disiplin azlığı da ocuk eğitimini bozmaktadır. Kısaca, ebeveynin çocuğa karşı aşırı disiplinli olmaması gerektiğı gibi, çocuğu tarafından adeta esir alınacak ölçüde disiplin azlığına da gidilmemelidir. Ebeveynin istikrarsız tutumu, ocuk eğitiminde disiplin kavramını en fazla etkileyen faktördür.

6) Babaların iş dünyalarına aşırı bağımlı oldukları, adeta çocuklarının eğitiminin kendi mesuliyetleri içinde değil, annelerin görevleri arasındadır, gibi bir inanış içinde oldukları görüldü. Bu tutum özellikle erkek çocukları çok etkilemektedir. Tablo I. de görüldüğü üzere, çeşitli sorunlarla Merkezimize müracaat eden, özellikle 2-12 yaş grubu erkek çocukların sayısının kız çocukların sayısının iki misli olması, bu problemi aksettirmektedir. Bu konuda babaların daha hassas olmaları gerekmektedir.

7) eşitli nedenlerle ayrılmak üzere olan veya ayrılan ailelerin aile içindeki şiddet konuşmaları veya bozuk düzen içinde çocuğa da haksız olarak bazı görevler vermeleri veya kendi huzursuzluklarını çocuğa transfer edip onu suçlamaları, ocuk ruh sağlığı için en sakıncalı durumlardan biridir. Çünkü ayrılıklar, çocuklarda ömür boyu omuzlarında taşıyacakları suçluluk hissini oluşturmaktadır.

8) Yüksek zekâ çocuklarının 2 gruba ayrıldıkları saptanmıştır.

a) İçe dönük, uysal, az konuşkan

b) Dışa dönük, liderlik özelliğinde ve aşırı hareketli

Böyle çocuklara sahip aileler, çocuklarının yeteneklerinin hangi yönde olduğunu saptayıp, yaratıcılıklarını kullanma ortamı hazırlamaya çalışmalıdırlar.

9) Ebeveyn, çocuklarının korkularının çeşidine bakarak nedenlerini araştırma yoluna gitmelidir.

10) Çocuklara resim yapma imkânları vererek, deşarj olanağı sağlamalıdırlar. Fakat bu faaliyetler sırasında onları frustre edecek yıkıcı tenkitler yapmamalıdırlar.

11) Ebeveyn, çocuğunun zekâ düzeyi ne olursa olsun, şahsiyet yapısı ne olursa olsun, çocuğunun becerilerini görüp gelişme olanağı sağlamaya çalışmalıdırlar. Hiçbir şekilde kendileri o yaşlarda iken yapmak istedikleri ama yapamadıkları şeyleri çocuklarına empoze etmeye çalışmamalıdırlar. Çünkü çocuğunuz ayrı bir kişidir, ayrı bir şahsiyettir ve zaman değişmektedir.

12) Ebeveyn, çocuklarının eğitimi ile ilgili olan öğretmenleri ile de işbirliğinden kaçmamalıdır.

Tablo I
Denek Grubunun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaşlar	K		E		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
2 - 12	42	20	87	40	129	60
13 - 19	18	8	23	10	41	18
20 - Yukarı	38	17	12	5	50	22
T	98	45	122	55	220	100

Tablo II
Deneklerin Eğitim Düzeyi (%)

	İlkokul öncesi	İlk	Orta	Lise	Üni	Eğit. yok	İlk Okul Mez.	Orta Okul Mez.	Lise Mez.	Üni. Mez.
2 - 12	22	38	2	-	-	-	-	-	-	-
13-19	-	-	6	6	1	-	-	-	-	-
20 - Yukarı	-	-	-	0.5	0.5	1	9	2	4	8
T	22	38	8	6.5	1.5	1	9	2	4	8 100

Tablo III
Deneklerin Geldiği Semtler

Semtler	%
Eminönü - Topkapı	20
Topkapı - Bakırköy	13
Bakırköy - Yeşilköy	25
Taksim - Levent	7
Kadıköy - Bostancı	27
Bostancı - İzmit	5
İstanbul Dışı (Kars, Zonguldak)	3
T	100

Tablo IV
Deneklerin Referans Kaynağı

Referans Kaynağı	%
Danışan Tavsiyesi	40
İstanbul Üniversitesinden	28
Basın Yayın Organlarından	18
Tarıdık	14
T	100

Tablo V
Seans Sayısı (%)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10 - 15
2 - 12			44	24	6	2				4
13-19			6	2						4
20 - Yukarı		2	4	2						
T		2	54	28	6	2				8 100

Tablo VI
Denek Grubunun Semptomlara Göre Dağılımı

	N	%
Nörolojik semptomlar	12	5
Psikosomatik Semptomlar	6	3
Psikiyatrik Semptomlar	5	2
Nörotik Eğilimler	24	10
Depresif Eğilimler	17	8
Davranış Bozuklukları	15	7
Genel Tetkik	55	25
(Evlilik (8), aile (7), menapoz (5), eğitim (5), iş (2), cinsel sorunlar (3), zekâ tetkiki (15) ve beni bana tanıtın (3), çocuğumu bana tanıtın (7) daha sağlıklı yaşam istiyoruz diye gelenler).		
Spesifik Şikayetler :	86	40
Okul Başarısızlığı	64	29
Enuresis	8	4
Encorprises	4	2
Konuşma Bozukluğu	8	4
Cinsel Düzensizlikler	2	1
T	220	100

Tablo VII
Okul Başarısızlığı Grubunun Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Yaş	Erkek		Kız		E + K	
	N = 44	%	N = 20	%	N = 64	%
6	1	2	2	10	3	5
7	5	11	5	25	10	16
8	8	18	4	20	12	19
9	4	8	0	0	4	6
10	8	18	2	10	10	16
11	6	14	2	10	8	12
12	6	14	0	0	6	9
13	2	5	1	5	3	5
14	2	5	0	0	2	3
15	0	0	4	20	4	6
16	2	5	0	0	2	3
T	44	100	20	100	64	100

Tablo VIII_a
Okul Başarısızlığı Nedenleri (%)

Zekâ Sorunu	21	
Hudut IQ		16
Yüksek IQ		5
Göz Sorunları	9	
Renk Ayırtedememe		3
Gözlük İhtiyacı		6
Organik Sorunlar	9	
Epilepsi		6
MBD		2
Spina Bifida		1
Duygusal Sorunlar	61	
Eğilim Sorunu		31
Ailede Sorunlar		14
Okulda Sorunlar		10
Konuşma Düzensizliği		2
Psşik Travma		2
Enuresis		2
T	100	100

Tablo VIII_b
Okul Başarısızlığında Duygusal Sorunların İçeriği (%)

EĞİTİM SORUNU	
Aşırı ihtimam (tek veya geç çocuk)	20
Aşırı Baskı	25
Sert baba (dayak)	15
Baba ilgisizliği	30
İdealist, titiz ve obsesif anne	10
AİLEDE SORUN	
Aile içi iletişim eksikliği	30
Geniş aile problemi	23
Ebeveynin ayrılığı	10
Anne veya baba eksikliği	12
Maddi sorunlar	25
OKULDA SORUN	
Anlayışsız öğretmen	25
Sert Öğretmen	30
Sınıfta gruplaşmalar	10
Okulda dayak	15
Anneye bağımlılık nedeniyle uyumsuzluk	20
KONUŞMA DÜZENSİZLİĞİ	
Psşik travma	30
Kalıtısal ve gelişime bağlı	55
Ebeveynin hızlı konuşması	15
ENURESİS	
Psşik	40
Kalıtısal ve gelişime bağlı	50
Organik	10

Tablo IX
Okul Başarısızlığı Grubunda Kardeş Sayısı (%)

Yaş	Tek Çocuk	K a r d e ş					
		1	2	3	4	5	
6 - 12	34	38	5	2	0	1	
13 - 19	1	6	6	5	2	0	
T	35	44	11	7	2	1	100

Tablo X
Okul Başarısızlığı Grubu Ebeveynin Yaş Durumu (yıl)

Yaş		M	SD
6 - 12	Anne	34.7	6.2
	Baba	38.3	7.3
13 - 19	Anne	41.0	6.9
	Baba	48.4	9.3
T	Anne	36.2	6.8
	Baba	42.2	8.9

Tablo XI
Okul Başarısızlığı Grubu
Ebeveynin Eğitim Durumu (%)

Yaş		Eğit. Yok.	İlk	Orta	lise	Üniv	
6 - 12	Anne	3	35	3	27	16	
	Baba	2	23	5	14	26	
13-19	Anne	0	4	5	5	2	
	Baba	0	7	5	5	13	
T	Anne	3	39	8	32	18	100
	Baba	2	30	10	19	39	100

Tablo XII
Okul Başarısızlığı Grubu
Ebeveynin Meslek Dağılımı (%)

Yaş		Memur	İşçi	Serbest	Emekli	Ev.Han.	
6 - 12	Anne	12	0	6	6	60	
	Baba	21	5	42	0	0	
13 - 19	Anne	2	0	0	0	14	
	Baba	12	0	20	0	0	
T	Anne	14		6	6	74	100
	Baba	33	5	62	0	0	100

Tablo XIII
Konuşma Düzensizliği ve Enuresis Gruplarının
Yaşlara Göre Dağılımı ve Başarısızlık Durumu

Yaşlar	Konuşma Düzensizliği		Enuresis	
	N=8	Başarı Durumu	N=8	Başarı Durumu
4	2	} Okul Öncesi	1	} Okul Öncesi
5	1		1	
6	0		1	
7	2	Başarısız	1	Başarısız
8	1		0	
9	0		2	
11	1	Başarısız	1	Başarısız
12	0		1	
19	1		-	
T	8		8	

Tablo XIV_a
Anket Bulgularına Göre, Annelerin Çocukları ile
İlgili Nörotik Şikâyetler (%)

	E	K	T
Tikler	13	4	17
Korkular	8	10	18
Aşırı Hareketlilik	10	3	13
İsyankârlık, Hırçınlık	8	6	14
Agresif	8	2	10
Hırsızlık	4	8	12
Ağlamalar	5	5	10
Can Sıkıntısı	3	-	3
Enferiorite	-	3	3
T	59	41	100

Tablo XIV_b
Çocuklardaki Tiklerin Çeşidine Göre Dağılımı (%)

<u>Tikler :</u>	K	E	T
Dil ve ağzını oynatma	10	-	10
Parmak emme	15	20	35
Bedenin çeşitli bölgeleriyle oynama (makad, göbek, cinsel organ)	5	10	15
Saç koparma	10	-	10
Diş gıcırdatma	-	5	10
Tırnak yeme	5	5	10
Tırnak eti yeme	5	10	15
T	50	50	100

Tablo XV
Şahsiyet Testi Bulguları (Düss veya KTSA) (%)

	Erkek Çocuk	Kız Çocuk
5-12 Yaş Grubu :		
İçedönük, güvensiz	70	55
Anneye bağımlı	60	90
Babadan ilgi eksikliği	90	20
Kardeş kıskançlığı	10	35
Otoriteye isyan	50	33
Negativizm	40	10
Depresif meyil	5	42
Agresyon	70	15
Hırçınlık	12	25
13-19 Yaş Grubu:		
Klasik ergenlik paterni görüldü.		
Güvensizlik, alınganlık, sinirlilik, yalnızlık hissi hakimdi.		
Parçalanmış Aile Çocukları Grubu:		
Tüm çocuklarda ortak özellikler şöyle idi:		
Güvensizlik, emniyet ihtiyacında tatminsizlik, suçluluk hissi ve yalnızlık hissi.		

Tablo XVI
5-12 Yaş Grubu Çocukların Düş Testi KORKU İtenine
Verdikleri Cevaplara Göre Korkularının İçeriği (%)

1. Hayvanlardan		11
(Köpek, kedi, yılan, hamamböceği, aslan, güvercin)		
2. Objelerden		5
(İtfaiye, korkuluk, iskelet, bomba, siren)		
3. İnsanlardan		8
(Polis, hırsız)		
4. Olaylardan		22
Dayak (anne, baba, öğretmen, arkadaş)	7	
Azar (anne, baba, öğretmen, arkadaş, büyükler)	3	
Kaçırılma	2	
Araba ezecek	3	
Ölüm (anne, baba, aileden biri)	5	
Ev yanacak, yıkılacak	1	
Yalnız kalmak	1	
5. Hayali Varlık Veya Olaylardan		54
Canavar	11	
Hayalet	10	
Karanlık	5	
Öcü	5	
Kötü ruh	5	
Cadı	3	
Vampir	2	
Şeytan	4	
Cehennemde yanma	8	
Vahşi yaratıklar	1	
T		100

Tablo XVII
Düss Testi
GEZİNTİ İtemine Verilen Cevaplar (%)

<u>Annenin Yüzü</u>		<u>Babanın Yüzü</u>	
Onu götürmediklerinden	19	Onu götürmediklerinden	5
Geç gelmişler	6	Geç gelmişler	20
Babaya kızmış	6	Birine kızmış	4
Sofrada beklemiş	12	Aç kalmış	14
Komşuya darılmış	2	İş yerinde sorun çıkmış (kovulmuş, şirket batmış, patronu kızmış)	20
Bv işinden bıkmış	21	Onu biri dövmüş	6
Hastalık olmuş	10	Evleri yıkılıyormuş	3
Evde bir şey kırılmış	4	Araba kazası yapmış	4
Kötü bir haber almış	2	Kötü bir olay olmuş	3
TV. radyo bozulmuş	2	TV. radyo bozulmuş	4
Elini bıçak kesmiş	2	Evleri yantıyormuş	1
Saçını boyamış, kesmiş	4	Tıraş olmamış	4
Oyun yapmış	2	Maske takmış	5
Başkası gelmiş	4	Baba, anneden ayrılmış	3
Makyaj yapmış	4	İyi bir olay olmuş	4
T	100	T	100

Tablo XVIII
Düss Testi
HAVADİS İtemine Verilen Cevaplar (%)

1. Olumlu		42
Masal anlatacak	6	
Gezme veya hediye	20	
Babanın sürprizi var	14	
Misafir gelecek	2	
2. Olumsuz		8
Okulda hoca kızdı	5	
Biri öldü	2	
Legoda yaptığı bozuldu	1	
3. Görev		50
Ders çalış	25	
Yemeğini ye	10	
Toz al	2	
Bakkala git	3	
Kitaplarını düzenle	2	
Üstündekileri as	1	
Yaramazlık yapma	2	
Elini yüzünü yıka	5	
T	100	100

Tablo XIX
7-12 Yaşlarındaki Normal Çocuklarla
Nörotik Eğilimli Çocukların
Resim Çiz Testindeki Hareket Ve Detay Çizimlerinin
IQ'larına Göre Dağılımı (%) ve "t" Testi Bulgusu

ÇİZİM \ IQ	c) 70-90		b) 90-110		c) 110	
	Normal	Nörotik	Normal	Nörotik	Normal	Nörotik
AİLE RESMİ						
1 Hareket Ç:	0	0	23	0	35	10
2 Detay Ç:	10	5	15	12	40	23
OKUL RESMİ						
3 Hareket Ç:	0	0	18	0	11	5
4 Detay Ç:	3	2	7	2	20	13
DOĞA RESMİ						
5 Hareket Ç:	5	0	35	20	75	55
6 Detay Ç:	3	3	43	40	85	85

	Normal	Nörotik
1. a - c	p = .05	-
5. a - c	p < .01	p < .01
6. a - c	p < .001	p < .001

Tablo XX
Başarısız Grup
Aile Tutum Ölçeği (M %)

	1. Aş. Kon	2. Arkad.	3. Ev Kad.	4. Ebev. Eğ.	5. Bask. Dis.
Norm %	64-76	68-76	57-59	48-63	59-69
Anne :					
Erkek	78	66	46	57	47
Kız	80	61	44	60	51
Baba					
Erkek	65	58	46	59	40
Kız	75	60	46	63	45

Tablo XXI
Aile Çocuk Eğitimindeki Kutuplaşmalara Göre
Çocukların Semptomlarının Dağılımı ve X^2 Bulguları

	Aşırı koruyucu	Arkadaş olamama	Ev kadınlığı rolünü red	Ebeveyn eğitim tutarsızlığı	Yüksek baskı, disiplin	N
Psikosomatik	1	2*			3	6
Nörotik eğilim	3		10*	11*		24
Depresif eğilim		4	8*		5	17
Davranış bozukluğu				8	7*	15
Okul başarısızlığı	17*	17*	3	15*	12*	64
Enuresis	5*				3	8
Encorprises	2*				2	4
Konuşma bozukluğu		1	2*	3		6
N =	28	24	23	37	32	144

$x^2 = 57.58$

$p < .001$

Tablo XXII
Aile Çocuk Eğitimindeki İkili Kutuplaşmalara Göre
Tüm Gruplardaki Çocukların Tik ve Korkularının Dağılımı
ve X^2 Bulguları

	Aşırı koruyucu ve Disiplin Az	Aşırı koruyucu ve Disiplin Yüksek	Arkadaş olamama ve Ev Kadınlığı Rolünü Red	N
Tik	12	5	7	24
Korkular	8	8	2	18
Tik - Korku	2	2	7+	11
N	22	15	16	53

$$X^2 = 10.84$$

$$.05 > p > .02$$